

Samen sterk! De Multi-Family approach op de Westbank

Ondersteuning aan Palestijnse moeders van kinderen met een beperking

Het opvoeden van jonge kinderen in gezinnen waar ouders ernstige levensgebeurtenissen hebben meegemaakt is complex. De Multi-Family Approach biedt handreikingen om ouderschap onder dergelijke zware omstandigheden vorm te geven. Ouders en kinderen leren van elkaar hoe zij dit het beste kunnen doen. Dit artikel schetst ervaringen met deze methodiek op de Westelijke Jordaanoever.

Sinds 2013 bieden *Community Based Rehabilitation teams* samen met het *Institute of Community and Public Health* van de Birzeit University, *Multi-Family Approach* gezinsgroepen aan de kwetsbare groep van moeders van een kind met een (fysieke of psychische) beperking. De rationale achter deze meergezinsgroepen is dat ouders met name van andere ouders kunnen leren. Zij vinden bij elkaar de meeste (h)erkenning voor problemen en oplossingen op gebied van ouderschap.

Foto: Wikimedia Commons

Mentale gezondheid in bezet gebied

De Palestijnse bevolking aan de Westelijke Jordaanoever, samen met Gaza de Palestijnse gebieden, leeft sinds decennia onder bezetting. Door de constante dreiging van geweld is het stressniveau bij de inwoners hoog. Toegang tot zorginstellingen is moeilijk, en al helemaal wanneer specialistische zorg in Israëlische ziekenhuizen nodig is. Wanneer een van de gezinsleden een beperking of handicap heeft, is die specialistische zorg soms wel aangewezen.

In deze context werken het *Community Based Rehabilitation program* (CBR; gefinancierd door een consortium van Palestijnse NGO's) en het *Institute of Community and Public Health* (ICPH) van de Birzeit University al geruime tijd samen in projecten ter verbetering van de (geestelijke) gezondheidszorg en sociale integratie. Zij organiseerden voorheen groepsbijeenkomsten voor jongeren in de dorpen van Noord-Palestina. Deze jongeren

werden als risicogroep voor psychosociale problemen beschouwd: er was weinig te doen, de verontwaardiging vanwege de bezetting groot als ook de kans dat juist zij bij geweld betrokken zouden raken (denk aan de intifada). De jongeren maakten het CBR erop attent dat,

Niet alleen de moeders, maar ook hun gezinsleden raken sociaal geïsoleerd

hoezeer ook zij de groepsbijeenkomsten waardeerden, hun moeders meer ondersteuning konden gebruiken. Vooral moeders van gezinnen waar een kind een beperking had, werden door zowel jongeren als CBR-teams als extra kwetsbaar gezien en moeilijk te bereiken. Praktisch gezien is het lastiger om met een beperking als fysieke handicap, of autisme bijvoorbeeld te reizen naar school of naar het dorp. Daarnaast speelt schaamte een rol bij

Trudy Mooren

Klinisch psycholoog/coördinator
research track 'Kind en Gezin' bij
Stichting Centrum '45 en UHD klinische
psychologie aan de Universiteit Utrecht

Relinde Reiffers

Cultureel antropoloog, senior
projectcoördinator bij War Trauma
Foundation en docent aan de
Rijksuniversiteit Groningen

het feit dat veel van deze moeders aan huis gekluisterd blijven. Niet alleen de moeders, maar ook hun gezinsleden raken sociaal geïsoleerd. Eind 2013 ondernam het ICPH/Birzeit University samen met de War Trauma Foundation daarom het initiatief moeders met een kind met een (fysieke of psychische) beperking te ondersteunen middels een meergezinsgroepsmethode, de zogenaamde *Multi-Family Approach* (MFA).

Pilot van MFA groepen in de Westelijke Jordaanoever

In 2014 zijn CBR en ICPH gestart met een pilot van zes groepen in dorpen in het noorden van de Westelijke Jordaanoever, rondom Nablus. Daarvoor waren door *War Trauma Foundation* en Centrum '45 twee meerdaagse trainingen verzorgd in het geven van MFA voor zo'n 20 CBR-medewerkers. Deze werkten samen in lokale teams, bestaande uit een supervisor, een CBR-medewerker en een vrijwilliger. Hiërarchie bleek belangrijk in deze teams: de supervisor had doorgaans de meeste

ervaringsjaren in het werk en daarmee de doorslaggevende stem. Deze teams waren overigens gewend 24/7 beschikbaar te zijn voor gezinnen in de dorpen, die zij veelal thuis bezochten.

De training werd gegeven in Nablus. Tijdens de training is gewerkt volgens het *learning by doing* principe. Tussen de trainingsdagen door is een groep bijgewoond. Hierdoor kregen de trainers een idee van de uitvoering van MFA.

De ICPH/Birzeit Universiteit heeft gedurende implementatie contact gehouden met de CBR teams om hen te helpen de groepen te realiseren in eigen gemeenten. Er is voortdurend monitoring en verslaglegging gepleegd, zodat voortgang van het project door alle betrokkenen kon worden gevolgd. In het najaar van 2015 is vervolgens een workshop georganiseerd met als doel een handleiding te schrijven. Samen met CBR-teamleden is gewerkt aan een tekst die uit drie delen bestaat:

1. Programma voor organisaties, 2. Training voor trainers, en 3. Training voor CBR-teamleden. Er waren bij deze *write-shop* twee cartoonisten aanwezig die op aanwijzing van de CBR-teamleden de ervaringen omzetten in illustraties. In december 2015 is de handleiding in het Arabisch en Nederlands verschenen. Tot slot is binnen het project aandacht besteed aan zelfzorg. Een aparte training over intervisie en inter-collegiale ondersteuning (*peer consultation*) heeft plaatsgevonden. Het doel ervan

is de CBR professionals een middel te verschaffen om samen problemen te kunnen oplossen.

Ervaringen met MFA in Palestina

Het werken op de Westelijke Jordaanoever is onvoorspelbaar. Eenmaal kon een training in zelfzorg en intervisie niet doorgaan omdat Ramallah werd afgesloten na een aanslag en daaropvolgende afgekondigde noodtoestand. De training is alsnog enkele maanden later geboden.

Kenmerken van een Multi-Family Approach (MFA)

MFA is afgeleid van de multifamily therapy, een gezinsgerichte interventiemethode die al geruime tijd in Stichting Centrum '45 wordt gebruikt voor behandeling van gezinsproblemen na psychisch trauma bij veteranen, vluchtelingen en asielzoekers. De rationale voor de aanpak met gezinsgroepen is dat ouders met name van andere ouders kunnen leren. Zij vinden bij elkaar (h)erkenning voor problemen en oplossingen op gebied van ouderschap. Ouderschap maakt kwetsbaar, dat wil zeggen falend ouderschap roept schaamte en stigma op. Elke ouder wil in principe goed voor zijn of haar kind zorgen en is gevoelig voor feedback van anderen. Hoe goed iemand het ook wil doen, soms zijn er blinde vlekken in de opvoeding en helpt de blik van andere ouders om meer bewust te zijn van wat er mist in het eigen handelen met kinderen.

MFA heeft overeenkomsten met zowel gezins- als groepsprogramma's. De bijeenkomsten hebben een vaste indeling: het begint met een ijsbreker (energizer, ontspanningsoefening), dan een of meerdere kernactiviteiten en een positieve afsluitende activiteit. De ijsbreker is bedoeld om een goed energieniveau te bereiken voor deelname: bij een laag energieniveau wordt een activerend spelletje ingezet; bij veel drukte kan juist een ontspanningsoefening helpen. De kernactiviteit houdt verband met het centrale thema van die bijeenkomst. Er worden oefeningen gekozen die bijvoorbeeld te maken hebben met het omgaan met boosheid of frustratie, of met inschakelen van hulp. De bijeenkomsten worden afgesloten met een terugblik op wat behulpzaam is geweest. Voor alle onderdelen bestaan voorbeelden van activiteiten. En altijd gaat het vooral om de interactie tussen de groepsleden, de precieze activiteiten doen er minder toe. Soms zijn de oefeningen met de gehele groep, soms worden zij in subgroepen ingezet.

Belangrijke uitgangspunten voor het slagen van de interventie zijn voldoende groepscohesie en een goede sfeer. Alleen dan durven deelnemers meer over zichzelf te vertellen, en voor hen moeilijke kwesties in te brengen. Daarnaast is er ruimte voor plezier en ontspanning, zoals activiteiten met spel of fantasie-element.

Hiervoor is een belangrijke taak voor de begeleider weggelegd. De houding van de begeleider is idealiter niet-veroordelend en nieuwsgierig. De taak van de begeleider is de deelnemers van de groep aan te zetten tot uitwisseling en interactie. Daarbij is dan belangrijk dat zij interesse en nieuwsgierigheid voor elkaar hebben en ontwikkelen; daartoe worden oefeningen, activiteiten en spelletjes gekozen. Het gaat niet om de spelletjes op zich, het gaat om de uitwisseling en interesse tussen deelnemers.

Relinde Reijfers bij de introductie van
Multi Family Approach

Tot slot is altijd de duurzaamheid van een methodiek de vraag. NGO's komen en gaan in (post)conflict gebieden, en vele methodieken passeren er de revue. Wat helpt bij het verduurzamen van een aanpak? In dit project hebben tot dusver de onderlinge samenwerking tussen de verschillende organisaties en de stapsgewijze en kritische aanpak met afwisseling van initiatief en feedback en reflectie (door onderdelen als de *follow-up training*, de *write-shop*, de continue monitoring van de geboden groepen aan moeders door ICPH/Birzeit University, en de training in intervisie), geholpen bij het aanpassen van de methode aan de grillige context van de Westelijke Jordaanoever.

Nu en verder

Anno 2017 wordt MFA in elf dorpen in het noorden van de Westelijke Jordaanoever aangeboden. Nieuwe (CBR-) medewerkers zijn inmiddels getraind door lokale collega's. Er zijn een- of tweemaal per maand bijeenkomsten voor acht tot tien moeders. Ze worden ter plekke *mother-support-groups* genoemd. Mogelijk worden de groepen ook in andere gebieden in die regio en het Midden-Oosten geïntroduceerd. Er is door Hanna Kienzler, *King's College London*, onderzoek gedaan naar het proces van implementatie en de ervaringen met de groepen. De bevindingen komen binnenkort beschikbaar. We zijn voorzichtig begonnen, zonder grote ambities; we wilden vooral zien of het bijeen brengen van moeders van een kind met een psychische of lichamelijke beperking hen helpt sociaal isolement te doorbreken en dichtbij oplossing van problemen kan brengen. Daarbij wilden we ook de CBR-teamleden ondersteunen. Hopelijk profiteren hier zowel de moeders als haar gezinsleden van.

De werkvormen dragen bij aan meer interactie tussen deelnemende vrouwen

Geleerde lessen

Het opzetten van groepen voor moeders van kinderen met een (diverse) lichamelijke of psychische beperking in een gebied dat door gebrek aan vrijheid en groot risico op geweld wordt gekenmerkt, heeft ons veel geleerd. Allereerst was de assumptie dat de *multi-family approach* als methodiek bruikbaar zou zijn. Terwijl de doelgroep in dit project de moeders betreft en niet alle gezinsleden, blijken de principes ook daar geldig. De werkvormen dragen bij aan meer interactie tussen deelnemende vrouwen en aan het meer deelgenoot maken van elkaars verhalen. Het blijkt ook dat de MFA methodiek overdraagbaar is, ofschoon dat wel al bekend was. We hebben het immers ook zelf van deskundigen uit het Verenigd Koninkrijk geleerd.

REFERENTIES

- Asen, E. & M. Scholz, *Multifamily therapy. Concepts and techniques*. London: Routledge, 2010.
- Mooren, T. & J. Bala. *Goed ouderschap in moeilijke tijden*. Utrecht: Pharos, 2016.
- Rabaia, Y., *Project proposal: Multifamily approach in the West Bank*. Diemen: War Trauma Foundation, 2013.
- War Trauma Foundation, *Multi-Family Approach: A manual*. Diemen: WTF, 2015.